DOI: 10.31652/3041-1017-PIATE-2025.5.16

УДК 793.3:796.4 https://doi.org10.31652/3041-1017-PIATE-2025.5.16

Пахольчак Є.С.
асистент
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця
e-mail: *zhenichkapakholchak@ukr.net*

ГІМНАСТИЧНІ ЕЛЕМНТИ В ХОРЕОГРАФІЧНИХ ПЕРФОРМАНСАХ: НОВИЙ РІВЕНЬ ТІЛЕСНОГО ВИСЛОВЛЮВАННЯ

Анотація. Сучасне хореографічне мистецтво перебуває у постійному процесі оновлення та інтеграції суміжних дисциплін. Однією з найвиразніших тенденцій у перформативній хореографії є включення гімнастичних елементів, що суттєво збагачують палітру сценічних засобів. Гімнастика в хореографії не лише виконує декоративну функцію, а й є важливим елементом виразності, що здатний транслювати глибокі емоційні та психологічні стани. Стаття присвячена вивченню ролі гімнастичних технік у формуванні нового рівня тілесного висловлювання в межах хореографічних перформансів. В тезах проаналізовано специфіку синтезу гімнастики та хореографії, що окреслює сучасні тенденції тілесної виразності та звертає увагу на функціональний, семіотичний і художньо-комунікативний аспекти цього явища.
Ключові слова: хореографія, перформанс, тілесність, сценічна пластика, акробатика, сучасний танець, виразність тіла.
Abstract. Modern choreographic art is in a constant process of renewal and integration of related disciplines. One of the most prominent trends in performative choreography is the incorporation of gymnastic elements, which significantly enrich the range of stage tools. Gymnastics in choreography not only serves a decorative function but also acts as an important expressive element capable of conveying deep emotional and psychological states. This article is devoted to the study of the role of gymnastic techniques in shaping a new level of bodily expression within choreographic performances. The theses analyze the specifics of the synthesis of gymnastics and choreography, highlighting current trends in bodily expressiveness and emphasizing the functional, semiotic, and artistic-communicative aspects of this phenomenon.
Keywords: gymnastics, choreography, performance, corporeality, stage plasticity, acrobatics, contemporary dance, bodily expressiveness.

Постановка проблеми. У сучасному мистецтві тілесність постає як центральна категорія виразності, що забезпечує глядацьке залучення, емоційну співпричетність та інтерпретацію сенсів. У зв'язку з цим, зростає інтерес до поєднання різних тілесних практик у межах хореографії, серед яких гімнастика відіграє одну з ключових ролей. Проте у вітчизняному науковому просторі відсутній ґрунтовний аналіз функцій гімнастичних елементів як художнього засобу в сценічній хореографії, що створює дослідницьку прогалину.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аспекти тілесної виразності в хореографії аналізували С. Легка, Т. Павлюк, де увага зосереджувалася на категорії «тілесного досвіду» у структурі танцювального твору. З боку західної традиції вагомими є праці Е. Фішер-Ліхте та Р. Шустермана, у яких розкрито філософію перформативності й тілесної свідомості. Однак дослідження, що фокусуються на взаємодії гімнастичних практик із хореографічним текстом як засобом візуальної комунікації, наразі є поодинокими. Необхідність такого

аналізу зумовлена зростанням кількості танцювальних колективів та постановок, які вбудовують у свою структуру акробатику, трюкові стрибки, елементи спортивної гімнастики, прагнучи вийти за межі традиційної пластики.

Метою дослідження є розкрити специфіку та функції гімнастичних елементів у хореографічних перформансах, охарактеризувати їхню роль у формуванні нової якості сценічного висловлювання, що ґрунтується на синтезі танцю та спортивної техніки.

Виклад основного матеріалу. Сучасна хореографія стрімко еволюціонує, поглинаючи інноваційні практики суміжних мистецьких та спортивних дисциплін, серед яких особливої популярності набуває гімнастика. Її впровадження у перформативні танцювальні структури дозволяє не лише розширити технічний арсенал виконавця, але й переосмислити саму природу тілесного висловлювання. У контексті хореографічних перформансів гімнастичні елементи набувають нових функцій - від естетичного до семіотичного, стаючи важливим чинником емоційного й концептуального наповнення сценічної дії. За методичними рекомендаціями Алтухова В.А., сновні принципи гімнастики у хореографії мають такі аспекти: гнучкість та рухливість; координація рухів; силові аспекти; енергія та динаміка; виразність та емоційний вираз; гармонія та плавність переходів; креативність та індивідуальність; баланс та симетрія; техніка та професіоналізм [1].

В основі цього синтезу - міждисциплінарний підхід, що дозволяє поєднувати тілесну точність гімнастики з пластичністю та образною експресією танцю. Науковці відзначають, що гімнастика вже давно перестала бути лише інструментом спортивного самовираження. У хореографії вона трансформується у засіб художнього моделювання емоційного стану. Наприклад, динамічні акробатичні стрибки й перевороти здатні передавати психологічну напругу, агресію або енергійне визволення; тоді як балансові позиції на руках чи плечах фіксують моменти внутрішньої рівноваги, роздумів, замислення.

Варто зазначити, що хореографічні стрибки різного ступеню складності використовуються і спортсменами, що дозволяє спортсмену отримати додаткові бали на змаганнях за складність їх виконання [2]. Спортивні хореографи впроваджують в програми балетні форми стрибків або запозичені з народно-сценічних танців (наприклад, стрибок у шпагат, перекидний, «жабка», «щучка»).

Серед гімнастичних елементів, що найчастіше інкорпоруються до хореографії, виділяють: колеса, фляки, сальто, стійки, шпагати, підтримки у повітрі, котрі можуть бути модифіковані відповідно до художнього задуму. Нерідко ці елементи виступають не лише як форма фізичного навантаження, а як символічні маркери - ривкові падіння можуть трактуватися як художнє втілення драматичних переживань, а поступові підйоми символізують процеси становлення, оновлення або духовного зростання. Відповідно, технічні засоби гімнастики не можна розглядати відірвано від їх семантичного змісту. Цей семантичний пласт формується завдяки хореографічному контексту: напрямку руху, ритму, музичному супроводу, просторовій побудові, костюмам тощо.

Інтеграція гімнастики вимагає від виконавців особливої фізичної підготовки. Це зумовлює потребу у впровадженні комплексних тренувальних програм, які поєднують танцювальні, гімнастичні та фізкультурні методики. Але необхідно супроводуджувати педагогами такий синтез, адже надмірна фізична експлуатація може призвести до травматизації, зниження емоційної насиченості виступу або переорієнтації уваги глядача на трюкові елементи замість художнього змісту. У цьому сенсі важливим стає баланс між технікою та експресією, між тілесною досконалістю та образною глибиною.

Практичні приклади сучасної української хореографії засвідчують, що у приватних студіях та аматорських колективах спостерігається активна адаптація гімнастичних засобів. Зокрема на Вінниччині в привтаних хореографічних студіях активно застосовуються гімнастичні та акробатичні елементи в програмах навчання, зокрема: Soul Dance Centre – керівник О. Українець, Sharm S – В. Олішевська, Alpha Dance – керівник І. Герасимова, Art Fusion – О. Аманова, My Dance Club – Є. Пахольчак, Justine – А. Микитенко, Ultra Marin – керівник М. Чорна, Вертикаль – В. Соцька, , La Mar – керівник Л. Колесник, Dance for life – Д. Лапчевська, НьюАнс – керівник Н. Філіп, Beauty Studio – О. Сімон [3]. Такі перформанси є не лише показовими з технічної точки зору, але й репрезентують новий пласт естетичних цінностей, виразності та емоційного переживання.

Отже, гімнастичні елементи в хореографічному мистецтві сьогодні - це не просто фізична демонстрація майстерності, а форма художньої мови, здатна виразити складні емоційно-психологічні конструкції. У перспективі подальших досліджень варто звернути увагу на питання методики навчання гімнастичних елементів у контексті хореографічної підготовки, а також на створення методичних рекомендацій для їхнього педагогічного впровадження у системах мистецької освіти.

Висновки. Гімнастичні елементи в сучасних хореографічних перформансах - це комплексний феномен, який поєднує техніко-фізичну підготовку, сценічно-комунікативний зміст і символічну семіотику. Використання цих елементів дозволяє розширити тілесну гаму танцю і урізноманітнити драматургію, але потребує ретельного методичного підходу, щоб вони сприяли не тільки сценічній ефектності, а глибинному художньому враженню.

Список використаних джерел:

1. Алтухов В.А. Методичні рекомендації з навчального курсу «Гімнастика у хореографії» : (електронне видання). Харків, 2025. 68 с.
2. Сосіна В.Ю. Хореографія в спорті : навчальний посібник. Київ: Олімпійська література, 2021. 280 с.
3. Пахольчак Є. С. Етапи розвитку хореографічної діяльності від аматорства до сучасних приватних танцювальних студій Вінниччини. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти. 2024. Вип. 31. С. 154–160.

4. Грінченко Т. Д., Зузяк Т.П., Мацюк О. М. До питання фахової підготовки майбутнього вчителя хореографії: професіографічний підхід. Науковий часопис НПУ ім. М. Драгоманова Теорія і методика мистецької освіти. 2023. Вип.29. С.84-91. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series14.2023.29.11